

**Vyšší odborná škola,
Střední průmyslová škola a Obchodní akademie
Čáslav, Přemysla Otakara II, 938**

Č.j. 0769/2020/VOPKH

MINIMÁLNÍ PREVENTIVNÍ PROGRAM

PREVENCE RIZIKOVÉHO CHOVÁNÍ PRO ŠKOLNÍ ROK 2020/2021

Vypracovala: Mgr. Bc. Pavla Havelková

OBSAH:

1. Úvod	3
2. Charakteristika školy	3
3. Analýza současného stavu na škole	4
4. Propagace	5
5. Garant programu a spolupracovníci	6
6. Spolupráce s odborníky a dalšími organizacemi	6
7. Adresář zařízení zabývajících se probl. primární prevence riz. chování	7
8. Cíle primární prevence pro školní rok 2020/2021	8
9. Metody při realizaci prevence	9
10. Časový harmonogram MPP pro rok 2020/2021	10
11. Návrh rozpočtu – finanční podpora aktivit	11
12. Monitoring sociálně patologických jevů	12
13. Krizový plán školy	12
14. Program proti šikanování a kyberšikaně	22
15. Školní poradenské pracoviště	40
16. Zákonné předpisy pro oblast prevence sociálně patologických jevů	41
17. Seznam dostupné literatury a videotéka	47

1. Úvod

V současné době můžeme říci, že problematika zneužívání návykových látek, šikany, ale i jiných projevů nežádoucího chování, stále narůstá a začíná být celospolečenským problémem. Drogy a jiné sociálně negativní jevy se dotýkají již dětí, které navštěvují základní školu. Z našeho pohledu pedagogů je důležité pokračovat v primární prevenci a navázat na to, co už studenti vědí z doby základní školní docházky, poskytnout studentům co nejvíce informací o drogové problematice, podaných přiměřeně k věku studentů a na toto téma s nimi hovořit i na neformální úrovni.

Minimální preventivní program pro rok 2020/2021 je zpracován na základě Metodického pokynu k primární prevenci rizikového chování u dětí a mládeže (MŠMT ČR č. j.: 21291/2010-28), který do prevence rizikového chování zařazuje předcházení zejména následujícím rizikovým jevům: agrese, záškoláctví, šikana, kyberšikana, násilí, intolerance, antisemitismus, extremismus, rasismus a xenofobie, homofobie, vandalismus, závislostní chování, užívání všech návykových látek, netolismus, gambling, rizikové sporty a rizikové chování v dopravě, spektrum poruch příjmu potravy, negativní působení sekt a sexuální rizikové chování a dále z Metodického pokynu MŠMT k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení Č.j. 22294/2013-1 a z Metodického doporučení k prevenci rizikového chování Č.j. 21291/2010-2

2. Charakteristika školy

Vyšší odbornou školu, Střední průmyslovou školu a Obchodní akademii navštěvují v tomto školním roce studenti tří různých čtyřletých odborných studijních oborů a to: **Obchodní akademie, Ekonomického lycea, Strojírenství** a studenti Vyšší odborné školy.

Škola má dvě budovy propojené chodbou. Hlavní budova, zvaná A, je původní budova školy, v té většinou probíhá výuka střední školy. Druhá budova, zvaná C, je novější a v ní většinou probíhá výuka vyšších ročníků střední školy a Vyšší odborné školy. Ve škole je 32 učeben, 6 odborných dílen a odborných laboratoří. Nedílnou součástí je také multimediální **aula** školy, ve které probíhá

denní výuka, víkendová výuka dálkového studia Vyšší odborné školy, ale také různé přednášky, besedy a kulturní akce.

Studentům je také k dispozici **knihovna se studovnou**. V knihovně si studenti mohou vypůjčit knihy, časopisy, denní tisk, videokazety, CD a DVD. K dispozici jim je také 5 počítačů s připojením na internet. Za poplatek mohou využívat i další speciální služby jako jsou meziknihovní výpůjčky knih z knihoven v ČR i mimo ČR, kopírka, tiskárna, laminování, kroužková vazba aj.

Další součástí školy je sportovní hala **Bios**, která slouží jak k výuce tělesné výchovy, tak k pořádání různých školních i meziškolních turnajů. Mimo dobu vyučování je studentům hala k dispozici i v odpoledních a večerních hodinách, a to v pondělí a ve středu od 16:00 do 20:00 hodin, za předpokladu, že projeví zájem alespoň deset studentů. Pak se jim ochotně věnuje vedoucí internátu pan Jetleb.

V budově školy je také **jídelsna**, malý **bufet**, ve kterém si studenti i učitelé mohou zakoupit nějaké občerstvení, bagety, sladkosti, nápoje aj. Výhodou naší školy je, že máme vlastní školní jídelnu, ve které se podávají nejen obědy pro studenty i zaměstnance školy, ale také snídaně a večeře pro studenty ubytované na internátu naší školy.

Součástí školy je i **internát**, který je spojen se školou, takže studenti, kteří jsou z daleka, nebo kteří potřebují využít noclehu, tu najdou přes týden svůj domov a v přezůvkách mohou přejít rovnou do školy.

V současné době mohou na naší škole studovat i handicapovaní studenti, protože škola je částečně bezbariérová.

3. Analýza současného stavu na škole

Od školního roku 2018/2019 má oblast metodiky prevence rizikového chování na naší škole dočasně na starosti výchovná poradkyně Mgr. Bc. Pavla Havelková, která zastupuje Mgr. Jaňákovou, která nastoupila na mateřskou dovolenou. Takže obě funkce jsou spojeny.

Studenti poradenských služeb výchovné poradkyně a metodičky prevence hojně využívají, a to například v oblasti informační – přehled oborů VŠ a VOŠ, adaptace na nové prostředí při přestupu na střední školu, problémy v rodině, osobní a sociální problémy, otázky neprospěchu.

Dlouhodobě spolupracujeme se školní psycholožkou PhDr. Evou Filipovou, která zprostředkovává besedy v jednotlivých třídních kolektivech a individuální pohovory se studenty, u nichž je vhodná intervence psychologa. Zajišťuje nám i zpracování sociogramů, které často pomáhají odhalit, někdy spíš potvrdit, příčinu problémů ve třídě a pomáhá tyto problémy řešit.

Studenti budoucího prvního ročníku se tradičně účastní adaptačního kurzu, jehož cílem je zjednodušit jejich vstup do nového prostředí, usnadnit navození normálních kontaktů s vrstevníky ve třídním kolektivu a být prevencí před šikanou a dalšími negativními sociálními jevy. Letos kurz vzhledem k epidemiologické situaci neprobíhal, k seznámení a setkání se svými třídními učiteli došlo 2. 9. 2020 na „adaptačním dnu“ v prostorách školy.

Naši studenti se také pravidelně zapojují do různých charitativních akcí jako je „Světluška“ – sbírka na pomoc nevidomým, „Bílá pastelka“ – sbírka pro nevidomé, projekt „Šance“ - preventivní a humanitární program pro komerčně sexuálně zneužívané děti, nebo „Srdíčkové dny“ na podporu rakoviny.

Na naší škole se zatím nevyskytl problém s užíváním tvrdých drog. Velký problém naší školy je ale kouření. Studenti chodí kouřit před i po vyučování, v té době nemáme právo ani povinnost zasahovat do studentova života. Ale oni chodí kouřit i o přestávkách, což už je porušení školního řádu. Činíme proto tato opatření: namátkou chodíme kontrolovat, zda nejsou studenti mimo budovu školy a pokud ano, postupujeme podle platného sankčního řádu a krizového řádu školy. Také požádáme o pomoc a spolupráci s trestáním kuřáků Městskou policií, protože kouření na veřejném prostranství je trestné. Dále je potřeba v hodinách občanské výchovy, biologie a ekologie, ale i v jiných, zvýšit výskyt diskuzí nad tímto tématem. A hlavně jít příkladem, což je v možnostech každého z nás.

4 Propagace

K propagaci nám slouží na webových stránkách školy www.sps-caslav.cz samostatné stránky **školního poradenského pracoviště**. Na tomto odkazu se každý návštěvník může seznámit s konkrétní náplní práce školního metodika prevence, výchovného poradce, kariérového poradce, školní psycholožky. Jsou tu například i konzultační hodiny, e-mailová i další aktuální informace. Tyto stránky

školního poradenského pracoviště byly rozšířeny a hlavně přehledně rozděleny na několik sekcí.

K propagaci nám slouží také nástěnka v prvním patře hlavní budovy A.

5. Garant programu a spolupracovníci

Garant programu:

PhDr. Silvia Blahová, okresní metodička prevence, PPP Kutná Hora

Spolupracovníci – Školní poradenské pracoviště

Mgr. Věra Szabová, ředitelka VOŠ, SPŠ a OA Čáslav

- ✓ konzultace, poskytování podkladů k vyhotovení MMP

PhDr. Eva Filipová, školní psycholog VOŠ, SPŠ a OA Čáslav

- ✓ konzultace minimálního preventivního programu, pomoc s organizací akcí týkající se primární prevence, konzultace problémů rizikového chování, sociometrie
- ✓ konzultace při řešení problémů jednotlivých žáků, třídních kolektivů

Třídní učitelé

- ✓ konzultace a řešení problémů jednotlivých žáků a třídních kolektivů, popřípadě pomoc a účast s organizací akcí nespecifické primární prevence

6. Spolupráce s odborníky a dalšími organizacemi

PPP – Kutná Hora

PhDr. Silvia Blahová, PhDr. Martina Skalníková

- okresní metodik prevence, konzultace MPP, konzultace problémů se žáky, konzultace problémů žáků

Městská policie Čáslav

K-centrum Kolín

- přednášková činnost

Medea Kultur Praha

-besedy s odborníky

7. Adresář zařízení zabývajících se problematikou primární prevence rizikového chování

TŘÍDNÍ UČITEL UČITEL

Školní poradenské pracoviště
(ŠMP, VP, školní psycholog)

Výchovná komise

(Školní metodik prevence, výchovný poradce, třídní učitel, vedení školy)

Medea Kultur Praha

Vzdělávání žáků v oblasti prevence
Tel. 224 247 275

OSPOD – OPD

Sociálně právní ochrana dětí a mládeže
(po/rozvod. problematika, syndrom CAN...),
záškoláctví, výchovné problémy a trestní činnost
KH – kurátorka pí. Netolická Tel. 327 710 284
– 327 710 277 (sekretářka)
Čá – 327 300 110

PIS Policie ČR

Preventivní programy pro školy, konzultace
Tel. 974 875 207-8

Městská policie

Spolupráce se školou
156

Klinická psychologie

Kolín - PhDr. Baštová
Tel. 321 728 246
K. Hora – PhDr. Žižková
Tel. 327 512 657

Rodinná poradna

Kutná Hora
Tel. 327 512 452

o.s. Povídej Kutná Hora

PPP Kutná Hora

Okresní metodik prevence
(PhDr. Blahová, PhDr. Skalníková)
konzultace (MPP, SPJ ve škole)
Odborní pracovníci -krátkodobá
péče a diagnostika
Tel. 731 417 146

SVP Kolín

Ambulantní péče, práce s třídou
Mgr. Zuzana Matulová
Tel. 321 718 555

SVP Pyramida Rybitví

Ambulantní péče, výchovně
léčebný pobyt
Tel. 466 680 338

Archa Chrudim

Ambulantní péče, práce s třídou
Tel. 455 623 786

Triangl – terapeutické středisko pro dítě a rodinu Praha

Drogová problematika: ambulantní
péče, práce s třídou, semináře pro
učitele preventivní programy pro
školy, konzultace
Tel. 261 084 011

K-centrum Kolín

Problematika drog
Tel. 321 715 004
777 847 071
777 650 030 (terénní pracovník)

Prev-centrum Praha

Drogová problematika
Tel. 222 561 821

- **Poradna pro lidi v tísní**
(krizová intervence dospělým i dětem)
- **Linka důvěry** (pro děti i dospělé)
Tel. 327 511 111, 602 874 470
linkaduvery@kh.cz

Tel. krizová intervence dospělým:
Linka důvěry RIAPS – 222 580 697
Linka DONA (dom. násilí) – 251 511 313
Rodičovská linka – 283 852 222

Krajský úřad SK
Krajský koordinátor prevence SPJ
Dočasný zástup: Ing. Ludl
Tel. 257 280 871
ludl@kr-s.cz
www.stredocech.cz; www.kr-stredocesky.cz

Mgr. Zdeněk Šimanovský
Kurzy pro pedagogy
Tel. 271 737 184
Tel. 603 750 017
zsimanovsky@volny.cz
www.simanovsky.com

Linka bezpečí - 800 155 555
Linka důvěry Dětského krizov. centra – 241 484 149
Linka Vzkaz domů - 800 111 113

PhDr. Zdeněk Altman
Kurzy, práce se třídou
Tel. 728 100 320
zaltman@volny.cz

Saša Štěpánovský
Práce s třídou
Tel. 728 328 924
netawis@cbox.cz

PhDr. A. Tomko
Práce s třídními kolektivy, kurzy pro pedagogy
Tel. 774 809 006
ATOMKO@uppd.cz
ATOMKO@centrum.cz

8. Cíle primární prevence pro školní rok 2020/2021

Jedním z cílů je opět připravit adaptační kurz pro nové nastupující ročníky. Cílem je budování vztahů uvnitř kolektivu, vztahu k učitelům a ke škole, vztahů učitelů ke studentům, lepší adaptace na nové prostředí střední školy, zvládnutí stresových situací, zvyšování fyzické i psychické odolnosti studentů, posílit komunikativnost a zvýšit schopnost empatie a celkově vytvářet dobré klima ve škole.

Dalším mým cílem je upevnit na škole institut povinných třídnických hodin alespoň jednou za měsíc, v nichž by se třídní učitel měl věnovat kolektivu třídy a možným problémům své třídy. V předminulém školním roce byly tyto hodiny poprvé zaváděny (spíš na bázi dobrovolnosti).

Aby byly hodiny naplněny tak, jak mají, měl by se vzdělávat celý pedagogický sbor, takže se pokusím uspořádat nějaké školení pro všechny zainteresované pedagogy. Tento cíl začal být naplňován už v loňském roce, kdy se pedagogové zúčastnili seminářů v rámci Šablon, nabídka seminářů byla ještě

rozšířena, neboť jsme se zapojili do projektu APIV. Podpůrným prostředkem pro třídní učitele budou také pravidelné schůzky v rámci Školního poradenského pracoviště.

Dalšími cíli letošního školního roku je:

- informovat pravdivě a nenásilně o patologických jevech jako je kouření, alkohol a drogové závislosti
- podporovat zdravé sociální učení
- spolupracovat se školním psychologem a třídními učiteli na diagnostice třídních kolektivů
- monitorovat vztahy ve třídách a řešit individuální problémy žáků
- nabídnout studentům možnosti zdravého životního stylu
- prohlubovat vzdělávání pedagogických pracovníků v oblasti osobnostní a sociální výchovy
- nabídnout studentům kreativní zážitkové aktivity a netradiční techniky.

9. Metody při realizaci prevence

Besedy na aktuální témata ve spolupráci s odborníky, státními institucemi a dalšími organizacemi.

Adaptační kurzy: Opět uspořádat adaptační kurz pro první ročníky ve spolupráci s třídními učiteli a se školní psycholožkou. Náplní by byla zážitková pedagogika. Cílem by mělo být nenásilné seznámení studentů mezi sebou, s třídním učitelem, s výchovnou poradkyní a metodikem prevence, kteří jim v budoucnu mohou pomoci s řešením studijních nebo osobních problémů. Tento kurz by měl odbourat stres vzniklý přechodem na střední školu, se změnou životního rytmu a začít tvořit zdravý třídní kolektiv.

Běžná výuka: V hodinách občanské nauky, biologie, práva, ale i jiných, zařazujeme průběžně během roku ve všech příslušných ročnících tematiku drog a jejích účinků, závislosti, šikany, rasismu, intolerance, kriminality mládeže, zdravého životního stylu.

10. Časový harmonogram MPP pro rok 2020/2021

Srpen

- ✓ příprava adaptačního dnu
- ✓ spolupráce s PPP Kolín – konzultace

Září

- ✓ spolupráce třídních učitelů, výchovného poradce a metodika prevence, výměna dokumentace, informací, reflexe
- ✓ adaptační den s třídními učiteli pro OA1 a S1 2. 9. 2020
- ✓ charitativní akce: Světluška
- ✓ konzultační den se školní psycholožkou

Říjen

- ✓ kontrola ŠVP, konzultace, zapojování prevence rizikového chování do ŠVP
- ✓ konzultační den se školní psycholožkou
- ✓ spolupráce s Policií ČR – drogová prevence

Listopad

- ✓ den otevřených dveří
- ✓ čtvrtletní klasifikační porada, rodičovská schůzka
- ✓ spolupráce s PPP Kutná Hora
- ✓ porada školních metodiků prevence PPP KH
- ✓ konzultační den se školní psycholožkou

Prosinec

- ✓ den otevřených dveří
- ✓ konzultační den se školní psycholožkou
- ✓ výroba ekologické vánoční dekorace – soutěž

Leden

- ✓ upřesnění akcí na nové pololetí
- ✓ lyžařský výcvik v Krkonoších (třídy OA1, S1)
- ✓ konzultační den se školní psycholožkou

- ✓ pololetní klasifikační porada

Únor

- ✓ přednáška na téma Prevence rakoviny děložního čípku
- ✓ seminář pro studentky prvních ročníků – S tebou o tobě – sexuální život a prevence (pí. Blažková)
- ✓ konzultační den se školní psycholožkou

Březen

- ✓ spolupráce s PPP Kutná Hora
- ✓ dotazníkové šetření v 1. a 4. ročnících (návykové látky, klima ve třídě)
- ✓ Vztahy ve třídě – beseda se školním psychologem
- ✓ konzultační den se školní psycholožkou,

Duben

- ✓ beseda s policisty na téma Kriminalita mládeže, legislativa, trestně právní odpovědnost (OA2, S2)
- ✓ seminář pro pedagogy APIV
- ✓ 3/4 letní klasifikační porada, rodičovské schůzky
- ✓ konzultační den se školní psycholožkou,

Květen

- ✓ příprava adaptačního kurzu
- ✓ turistický kurz (třídy OA3, S3)

Červen

- ✓ příprava adaptačního kurzu
- ✓ závěrečná klasifikační porada
- ✓ konzultační den se školní psycholožkou, plány na příští rok

11. Návrh rozpočtu – finanční podpora aktivit

Konkrétní finanční rozpočet nemáme stanoven. Většinou čerpáme finance na různé aktivity z projektů EU a provozních prostředků školy. Exkurze hradíme za spoluúčasti rodičů. Na podporu zmiňovaného plánovaného adaptačního programu budeme žádat o podporu město Čáslav. Pokud nepřispěje, mohl by nám pomoci fond OSPRŽŠ. Při pořádání besed rádi využíváme bezplatných nabídek organizací jako je Dekra, Medea Kultur Praha aj.

12. Monitoring sociálně patologických jevů

Pokud se nám v některé ze tříd objeví problémy, spolupracujeme se školní psychologkou a provedeme sociometrii třídy. Letos plánujeme udělat kontrolní sociometrii v různých třídách, začneme v prvních ročnících, pak podle potřeby.

Každoročně se vyplněním dotazníku účastníme monitorování negativních sociálních jevů Středočeským krajem.

13. Krizový plán školy

13.1 Jak řešit případy související s užíváním návykových látek v prostředí škol a školských zařízení

Pojem návykové látky zahrnuje veškeré látky (m. j. omamné a psychotropní), které jsou schopné ovlivnit psychiku člověka, jeho sociální chování a ovládací nebo rozpoznávací schopnosti. **Patří sem také alkohol nebo tabák.** To, co je považováno za OPL, jedy a prekursory, stanoví ve svých přílohách zákon o návykových látkách.¹ Jsou to látky podléhající zvláštnímu způsobu zacházení.

V České republice není stanovena věková hranice pro užívání návykových látek (OPL, alkoholu i tabákových výrobků). Konzumace návykových látek není považována za protiprávní jednání. Jejich užívání osobami mladšími 18 let je ovšem považováno za nebezpečné chování. Každý nezletilec, který se takového jednání dopouští, má nárok na pomoc orgánu sociálně-právní ochrany dítěte.² Navádění k užívání návykových látek, nebo podpora takového chování u osob

¹ § 2 zákona č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů.

² § 6 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

mladších 18 let jsou zakázány a takové jednání je přestupkem nebo trestným činem. Zakázán je rovněž prodej tabáku a alkoholických nápojů těmto osobám. Užívání návykových látek v prostorách školy v době školního vyučování, na všech školních akcích i při mimoškolní činnosti není přípustné. Všichni zaměstnanci školy mají oznamovací povinnost k řediteli školy v případě, kdy žáci nebo studenti (dále jen „žáci“) omamné látky užívají, distribuují nebo u sebe přechovávají.

TABÁKOVÉ VÝROBKY

Ve vnitřních i vnějších prostorách školy je zakázáno kouřit.³ Kouřit zde nesmějí žádné osoby a není možné ani zřizovat kuřárny nebo místa pro kouření vyhrazená.

- (1) Prostory školy je třeba označit viditelným textem doplněným grafickou značkou zákazu kouření.⁴ Takto je třeba označit vnitřní i vnější prostory.
- (2) Školním řádem je nutné kouření v prostorách školy zakázat a stanovit sankce za porušování tohoto zákazu.⁵

Konzumace tabákových výrobků ve škole

- (1) V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci tabákových výrobků v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit.
- (2) Tabákový výrobek je třeba žákovi odebrat a zajistit, aby nemohl v konzumaci pokračovat.
- (3) Pedagogický pracovník dále postupuje podle školního řádu školy: o události sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka (zejména odkud, od koho má tabákový výrobek), který založí školní metodik prevence do své agendy.⁶

³ § 8 odst. 1 b) zákona č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů.

⁴ § 9 odst. 1 zákona č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů.

⁵ § 30 odst. 1 c) zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon) a § 8 odst. 1 písm. b) zákona č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami.

⁶ příloha č. 3/II vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních – metodické a koordinační činnosti odst. 9.

- (4) V případě porušení zákazu kouření informuje třídní učitel zákonného zástupce nezletilého žáka.
- (5) V závažných případech (zejména s ohledem na věk nebo chování dítěte) a jestliže se jednání opakuje, vyrozumí škola orgán sociálně-právní ochrany obce s rozšířenou působností. Škola může od orgánu sociálně-právní ochrany obce vyžadovat pomoc.
- (6) Z konzumace tabákových výrobků ve škole je třeba vyvodit sankce stanovené školním řádem.

ALKOHOL

Prodej nebo podávání alkoholických nápojů osobám mladším 18 let je v ČR zakázáno. Zakázáno je rovněž osobám mladším 18 let alkohol nabízet, anebo je v konzumaci alkoholu podporovat.⁷

- (1) Školním řádem škola stanovila zákaz užívání alkoholu v prostorách školy v době školního vyučování i na všech akcích školou pořádaných.⁸
- (2) Podávání alkoholických nápojů osobám mladším 18 let může být trestným činem nebo přestupkem.

Konzumace alkoholu ve škole

- (1) V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci alkoholu v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit.
- (2) Alkohol je třeba žákovi odebrat a zajistit, aby nemohl v konzumaci pokračovat.
- (3) Podle závažnosti momentálního stavu žáka, případně dalších okolností pedagogický pracovník posoudí, jestli mu nehrozí nějaké nebezpečí.
- (4) V případě, kdy je žák pod vlivem alkoholu do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě, zajistí škola nezbytnou pomoc a péči a volá lékařskou službu první pomoci.

⁷ § 12 zákona č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů.

⁸ § 12 odst. 1 písm. g) zákona č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými návykovými látkami a o změně souvisejících zákonů.

- (5) Jestliže akutní nebezpečí nehrozí, postupuje pedagogický pracovník podle školního řádu školy: O události sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka (zejména odkud, od koho má alkohol), který založí školní metodik prevence do své agendy a vyrozumí vedení školy.
- (6) V případě, že žák není schopný pokračovat ve vyučování, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.
- (7) Jestliže není zákonný zástupce dostupný, vyrozumí škola orgán sociálně právní ochrany dítěte obce s rozšířenou působností a vyčká jeho pokynů. Škola může od orgánu sociálně-právní ochrany dítěte obce s rozšířenou působností vyžadovat pomoc.
- (8) Zákonnému zástupci ohlásí škola skutečnost, že žák konzumoval alkohol ve škole i v případě, kdy je žák schopen výuky.
- (9) Jestliže se situace opakuje, splní škola oznamovací povinnost k orgánu sociálně-právní ochrany dítěte.⁹ Oznamovacím místem je příslušný odbor obecního úřadu obce s rozšířenou působností podle místa bydliště dítěte.
- (10) V případě uživatelského zájmu nebo zájmu jeho zákonných zástupců, poskytne škola potřebné informace o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace.
- (11) Z konzumace alkoholu ve škole je třeba vyvodit sankce stanovené školním řádem. Za nebezpečné a protiprávní jednání je rovněž považováno navádění jiných žáků k užívání alkoholických nápojů.
- (12) V případě podezření na intoxikaci žáka může pedagogický pracovník provést orientační test na přítomnost alkoholu (dechová zkouška), ale pouze na základě předem získaného souhlasu zákonného zástupce nebo zletilého žáka či studenta s orientačním testováním žáka na přítomnost alkoholu. Pokud je výsledek testu pozitivní, postupuje pedagogický pracovník obdobným postupem, jako je uvedeno od bodu 3. O události sepíše pedagogický pracovník stručný záznam s vyjádřením žáka.

⁹ § 10 odst. 4 písm. g) zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

- (13) Obdobný postup zvolí pedagogický pracovník i v případě příchodu žáka do školy pod vlivem alkoholu, resp. kdy nelze prokázat, že se žák intoxikoval ve škole.

Nález alkoholu ve škole

- (1) V případě, kdy pracovníci školy **naleznou v prostorách školy alkohol**, postupují takto:
- a) Tekutinu nepodrobují žádnému testu ke zjištění jeho chemické struktury.
 - b) O nálezu ihned uvědomí vedení školy.
 - c) Nalezenou tekutinu uloží u vedení školy pro případ usvědčujícího důkazu.
 - d) Zpracují stručný záznam o události.
- (2) V případě, kdy pracovníci školy **zadrží u některého žáka alkohol**, postupují takto:
- a) Zabavenou tekutinu nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.
 - b) O nálezu ihned uvědomí vedení školy.
 - c) O nálezu sepíše stručný záznam, s vyjádřením žáka, u kterého byl alkohol nalezen, datum, místo a čas nálezu a jméno žáka. Zápis podepíše i žák, u kterého byl alkohol nalezen (nebo který jej odevzdal). V případě, že podepsat odmítá, uvede pracovník tuto skutečnost do zápisu. Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomen ředitel školy nebo jeho zástupce. Zápis záznamu založí školní metodik prevence do své agendy.¹⁰
 - d) O nálezu vyrozumí zákonného zástupce žáka, a v případě, že se jedná o opakovaný nález u téhož žáka, i orgán sociálně-právní ochrany dítěte, kterým je obecní úřad obce s rozšířenou působností.
 - e) V případě podezření, že alkohol obsahuje i jiné příměsi a byl nalezen u žáka, který se jím intoxikoval, předají zajištěnou tekutinu přivolanému lékaři.

OPL

¹⁰ Příloha č. 3/II vyhlášky č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních – metodické a koordinační činnosti odst. 9.

Zakázána je výroba, distribuce, přechovávání, šíření i propagace omamných a psychotropních látek, a to bez ohledu na věk žáka a prostředí, ve kterém by k tomu docházelo.¹¹ Zakázáno je rovněž navádění k užívání těchto látek.

- (1) Školním řádem škola stanoví zákaz užívání OPL a jejich distribuci a přechovávání. Současně stanoví zákaz vstupu do školy pod jejich vlivem. Školním řádem stanoví rovněž sankci za porušení zákazu.
- (2) Ten, kdo se hodnověrným způsobem dozví, že jiný připravuje nebo páchá trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů podle § 187 a 188 a spáchání nebo dokončení takového trestného činu nepřekazí,¹² se sám vystavuje trestnímu stíhání. Překazit takový čin lze tím, že ho včas oznámí orgánům Policie ČR nebo státnímu zástupci.

Konzumace OPL ve škole

- (1) V případě, kdy je žák přistižen při konzumaci OPL v prostorách školy nebo v době školního vyučování, či v rámci akcí školou pořádaných, je primárně nutné mu v další konzumaci zabránit.
- (2) Návykovou látku je třeba žákovi odebrat a zajistit ji, aby nemohl v konzumaci pokračovat.
- (3) Podle závažnosti momentálního stavu žáka, případně dalších okolností, pedagogický pracovník posoudí, jestli mu nehrozí nějaké nebezpečí.
- (4) V případě, kdy je žák pod vlivem OPL do té míry, že je ohrožen na zdraví a životě, zajistí škola nezbytnou pomoc a péči a volá lékařskou službu první pomoci.
- (5) Jestliže akutní nebezpečí nehrozí, postupuje pedagogický pracovník podle školního řádu školy. Především ihned zajistí vyjádření žáka a vyrozumí vedení školy.
- (6) V případě, že žák není schopen pokračovat ve vyučování, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.

¹¹ § 187, § 187a, § 188a § 188a zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon.

¹² § 167 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon.

- (7) V případě, že žák není schopný dbát pokynů zaměstnanců školy, vyrozumí škola ihned zákonného zástupce a vyzve jej, aby si žáka vyzvedl, protože není zdravotně způsobilý k pobytu ve škole.
- (8) Jestliže není zákonný zástupce dostupný, vyrozumí škola orgán sociálně právní ochrany a vyčká jeho pokynů. Škola může od orgánu sociálně-právní ochrany obce vyžadovat pomoc.
- (9) Zákonnému zástupci ohlásí škola skutečnost, že žák konzumoval OPL ve škole i v případě, kdy je žák schopen výuky (dbát pokynů pracovníků školy).
- (10) Současně splní oznamovací povinnost k orgánu sociálně-právní ochrany dítěte.¹³ Oznamovacím místem je příslušný odbor obce s rozšířenou působností podle místa bydliště dítěte.
- (11) V případě uživatelova zájmu nebo zájmu jeho zákonných zástupců, poskytne škola informace o možnostech odborné pomoci při řešení takové situace.
- (12) Z konzumace OPL ve škole je třeba vyvodit sankce stanovené školním řádem. Nicméně je nutné rozlišovat distributora od uživatele. Uživatel je nebezpečný pouze sobě, distributor všem. Distribuce je trestným činem, užívání OPL je porušením školního řádu.
- (13) Navádění jiných žáků k užívání návykových látek je považováno rovněž za nebezpečné a protiprávní jednání.
- (14) V případě podezření na intoxikaci žáka může pedagogický pracovník provést orientační test na přítomnost OPL (zkouška ze slin), ale pouze na základě předem získaného souhlasu zákonného zástupce, resp. žáka staršího 18 let s orientačním testováním žáka na přítomnost OPL. Pokud je výsledek testu pozitivní, postupuje pedagogický pracovník obdobným postupem jako je uvedeno od bodu 3. O události sepiše pedagogický pracovník stručný záznam s vyjádřením žáka.
- (15) Obdobný postup zvolí pedagogický pracovník i v případě příchodu žáka do školy pod vlivem OPL, resp. kdy nelze prokázat, že se žák intoxikoval ve škole.

¹³ § 10 odst. 4 zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí.

Distribuce OPL ve škole

- (1) Distribuce OPL je v České republice považována za protiprávní jednání. Je proto zakázána a může být kvalifikována jako trestný čin. Množství, které žák distribuuje, není nijak rozhodující.
- (2) Přechovávání OPL je také vždy protiprávním jednáním. Množství, které u sebe žák v danou chvíli má, je rozhodující pro to, aby toto protiprávní jednání bylo blíže specifikováno buď jako přešůpek, nebo v případě množství většího než malého, jako trestný čin. Toto množství nemusí mít žádný vliv na kázeňský postih, který je stanovený školním řádem.
- (3) Jestliže má pracovník školy důvodné podezření, že ve škole došlo k distribuci OPL, musí o této skutečnosti škola vždy vyrozumět místně příslušné oddělení Policie ČR, protože se jedná o podezření ze spáchání trestného činu.
- (4) Jestliže se tohoto jednání dopustila osoba mladší 18 let, nebo bylo namířeno proti osobě mladší 18 let, vyrozumí škola také zákonného zástupce a orgán sociálně-právní ochrany obce s rozšířenou působností.
- (5) Pokud v rámci tohoto podezření zajistí pracovníci školy nějakou látku, postupují způsobem popsáním níže.

Nález OPL ve škole

A. V případě, kdy pracovníci školy **naleznou v prostorách školy látku**, kterou považují za omamnou nebo psychotropní, postupují takto:

- (1) Látku nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.
- (2) O nálezů ihned uvědomí vedení školy.
- (3) Za přítomnosti dalšího pracovníka školy vloží látku do obálky, napíše datum, čas a místo nálezů. Obálku přelepí, přelep opatří razítkem školy a svým podpisem a uschovají ji do školního trezoru.
- (4) O nálezů vyrozumí Policii ČR, která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky.

B. V případě, kdy pracovníci školy **zadrží u některého žáka látku**, kterou považují za omamnou nebo psychotropní, postupují takto:

- (1) Zabavenou látku nepodrobují žádnému testu ke zjištění její chemické struktury.
- (2) O nálezů ihned uvědomí vedení školy.
- (3) O nálezů sepíše stručný záznam s vyjádřením žáka, u kterého byla látka nalezena, datum, místo a čas nálezů a jméno žáka. Zápis podepíše i žák, u kterého byla látka nalezena (nebo který látku odevzdal). V případě, že podepsat odmítá, uvede pracovník tuto skutečnost do zápisu. Zápisu a rozhovoru se žákem je přítomen ředitel školy nebo jeho zástupce.
- (4) O nálezů vyrozumí Policii ČR, která provede identifikaci a zajištění podezřelé látky a informuje zákonného zástupce žáka.
- (5) V případě, že je látka nalezena u žáka, který se jí intoxikoval, předají látku zajištěnou výše uvedeným postupem, přivolanému lékaři. Může to usnadnit léčbu, neboť u řady jedů jsou známy protijedy. Další postup nutný k identifikaci látky pak zajistí Policie ČR.

C. V případě, kdy pracovníci školy mají podezření, že **některý z žáků má nějakou OPL u sebe**, postupují takto:

- (1) Jedná se o podezření ze spáchání trestného činu nebo přestupku, a proto řešení této situace spadá do kompetence Policie ČR.
- (2) Bezodkladně vyrozumí Policii ČR, zkontaktují s ní další postup a informují zákonného zástupce žáka.
- (3) Žáka izolují od ostatních a do příjezdu Policie ČR je nutné mít ho pod dohledem. U žáka v žádném případě neprovádějí osobní prohlídku nebo prohlídku jeho věcí.

13.2 Jak řešit případy související s krádežemi a vandalismem v prostředí školy

Krádeže, zejména mobilních telefonů, a ničení školního majetku, jsou nejčastějšími formami protiprávního jednání, se kterými se lze v prostředí školy setkat.

Jak postupovat preventivně proti krádežím

- (1) Ve školním řádu uvést, že krádeže jsou protiprávním jednáním a jakmile se škola o takovém jednání dozví, bude tuto skutečnost hlásit orgánům činným v trestním řízení, nebo doporučí poškozenému (jeho zákonnému zástupci), aby se na tyto orgány obrátil.
- (2) Upozornit žáky a jejich zákonné zástupce, že nošení cenných věcí (zejména věcí malých rozměrů) do školy je rizikové chování, které může vést k jejich odcizení. Škola ve školním řádu, školské zařízení ve vnitřním řádu:
 - a) zdůrazní, že (cenné) věci, které nesouvisí s vyučováním a vzděláváním nemají žáci do školy nebo školského zařízení nosit
nebo
 - b) ředitel školy ve školním řádu určí způsob zajištění těchto předmětů na určeném místě.

I v případě, že bude žákům doporučeno nenosit do školy věci nesouvisející s vyučováním, nelze se odpovědnosti za škodu způsobenou na vnesených nebo odložených věcech jednostranně zprostit a za klenoty, peníze a jiné cennosti se odpovídá do výše 5 000 Kč (§ 1 nařízení vlády č. 258/1995 Sb., kterým se provádí občanský zákoník); pokud budou věci převzaty do úschovy, hradí se škoda bez omezení.¹⁴

- (3) Vést žáky k tomu, aby dokázali protiprávní jednání rozpoznat, byli všímaví vůči svému okolí a v případě, kdy budou svědky takového jednání, ohlásili věc pedagogickému pracovníkovi školy.

Jak postupovat při nahlášení krádeže žákem

- (1) O události pořídit záznam na základě výpovědi poškozeného.
- (2) Věc předat orgánům činným v trestním řízení (ohlásit na místní nebo obvodní oddělení Policie ČR), nebo poučit poškozeného žáka (jeho zákonného zástupce), že má tuto možnost.

¹⁴ § 433 a 434 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

- (3) V případě, že je znám pachatel, je třeba nahlásit věc orgánu sociálně-právní ochrany (byl-li pachatel mladší 18 let) a současně věc předat orgánům činným v trestním řízení.

Jak postupovat preventivně proti vandalismu

- (1) Ve školním řádu uvést, že každý je odpovědný za škody, které svým jednáním způsobil, a proto po něm bude škola požadovat náhradu, jestliže škodu způsobil úmyslně nebo z nedbalosti.
- (2) V poučeních o bezpečnosti a ochraně zdraví je třeba se problematice vzniklých škod věnovat a žáky opakovaně upozorňovat na jednání, které k poškození majetku vede a jak se takovému jednání vyhnout.

Jak postupovat při vzniku škody

- (1) Jakmile vznikne škoda na školním majetku, je třeba o celé záležitosti vyhotovit záznam a pokusit se odhalit viníka.
- (2) V případě, že viníka škola zná, může na něm (jeho zákonném zástupci) vymáhat náhradu škody.
- (3) V případě, že nedojde mezi zákonnými zástupci nezletilého dítěte a školou k dohodě o náhradu škody, může škola vymáhat náhradu soudní cestou.

14. Program proti šikanování a kyberšikaně

Charakteristika šikanování

Šikanování je jakékoliv chování, jehož záměrem je ublížit jedinci, ohrožit nebo zastrašovat jiného žáka, případně skupinu žáků. Je to cílené a obvykle opakované užití násilí jedincem nebo skupinou vůči jedinci či skupině žáků, kteří se neumí nebo z nejrůznějších důvodů nemohou bránit. Zahrnuje jak fyzické útoky v podobě bití, vydírání, loupeží, poškozování věcí druhé osobě, tak i útoky slovní v podobě nadávek, pomluv, vyhrožování či ponižování. Může mít i formu sexuálního obtěžování až zneužívání. Šikana se projevuje i v nepřímé podobě jako nápadné přehlížení a ignorování žáka či žáků třídní nebo jinou skupinou spolužáků. Nebezpečnost působení šikany spočívá zvláště v závažnosti, dlouhodobosti a

nezřídka v celoživotních následcích na duševním a tělesném zdraví. Nově se může realizovat i prostřednictvím elektronické komunikace, jedná se o tzv. kyberšikanu. Ta zahrnuje útoky pomocí e-mailů, sms zpráv, vyvěšování urážlivých materiálů na internetové stránky apod.

Pocit bezpečí každého jedince je neodmyslitelnou podmínkou vytváření produktivního prostředí a dobrého sociálního klimatu školy. Všechny školy a školská zařízení mají proto povinnost předcházet všem náznakům agresivity a všem způsobům šikanování mezi žáky a svěřenci. Šikanování nesmí být pracovníky školy v jakékoli formě akceptováno. Šikanování se ve své zárodečné formě vyskytuje prakticky na všech školách. Probíhá nejčastěji mezi žáky ve stejné třídě či výchovné skupině a odehrává se v době přestávek, cestou do školy a ze školy nebo v době osobního volna. Škola či školské zařízení má jednoznačnou odpovědnost za děti a žáky v době vyučování a školních akcí, a to podle § 27 nařízení vlády č. 108/1994 Sb. a podle Pracovního řádu pro zaměstnance škol a školských zařízení (např. čl. 2). Podle § 422 občanského zákoníku odpovídá škola nebo školské zařízení i za škodu způsobenou žákům v době vykonávání přechodného dohledu, tj. při vyučování a v přímé souvislosti s ním. Z tohoto důvodu pedagog musí šikanování mezi žáky neprodleně řešit a každé jeho oběti poskytnout okamžitou pomoc.

Z hlediska trestního zákona může šikanování žáků naplňovat skutkovou podstatu trestných činů vydírání, omezování osobní svobody, útisku, ublížení na zdraví, loupeže, vzbuzení důvodné obavy, poškození cizí věci, znásilnění, kuplířství apod.

Učitel nebo vychovatel, kterému bude znám případ šikanování a nepřijme v tomto ohledu žádné opatření, se vystavuje riziku trestního postihu pro neoznámení, případně nepřekažení trestného činu. V úvahu přicházejí i další trestné činy jako např. nadržování či schvalování trestného činu, v krajním případě i podněcování. Skutkovou podstatu účastenství na trestném činu podle § 10 trestního zákona může jednání pedagogického pracovníka naplňovat v případě, že o chování žáků věděl a nezabránil spáchání trestného činu např. tím, že ponechal šikanovaného samotného mezi šikanujícími žáky apod.

Projevy šikanování

Šikanování má ve svých projevech velice různou podobu s následky především na psychickém zdraví. Jejich znaky je možno rozdělit podle různých hledisek přibližně do následujících skupin:

- verbální přímé a nepřímé – psychická šikana (součástí je i kyberšikana)
- fyzické přímé a nepřímé - patří sem i krádeže a ničení majetku obětí
- Smíšená šikana, kombinace verbální a fyzické šikany (násilné a manipulativní příkazy apod.).

Za určitých okolností může šikanování přerůst až do forem skupinové trestné činnosti a v některých opravdu závažných případech může nabýt i rysy organizovaného zločinu.

Prevence šikanování ve škole

Základem prevence šikanování a násilí na školách je podpora pozitivních vzájemných vztahů mezi žáky (a mezi žáky a učiteli). Při efektivní realizaci prevence šikanování usilujeme o vytváření bezpečného prostředí a za tím účelem:

- ✓ podporujeme solidaritu a toleranci,
- ✓ podporujeme vědomí sounáležitosti
- ✓ posilujeme a vytváříme podmínky pro zapojení všech žáků do aktivit třídy a školy
- ✓ uplatňujeme spolupráci mezi dětmi a rozvíjíme jejich vzájemný respekt
- ✓ rozvíjíme jednání v souladu s právními normami a s důrazem na právní odpovědnost jedince.

Otázka prevence šikany a její minimalizace úzce souvisí s dobrou komunikací jednotlivých pracovníků školy. Organizace chodu školy musí umožňovat častou a pružnou komunikaci o problémových jevech.

Pravidelně – na pedagogických poradách informovat o případném podezření výskytu šikany.

Průběžně – kdokoliv z pracovníků, kteří si všimnou příznaků nezdravých vztahů a nevhodného chování k některému z žáků, neprodleně to sdělí třídnímu učiteli, nebo metodičce prevence. Následuje ztížené sledování vytípaných žáků a komunikace o jejich projevech.

Dotahování – po vyřešení případu shrnout postupy a výsledek řešení – poučení pro celý pedagogický sbor.

Charakteristika kyberšikany

Pojem kyberšikana představuje úmyslné urážky, vyhrožování, zesměšňování nebo obtěžování druhých prostřednictvím moderních komunikačních prostředků většinou v delším časovém období. Kyberšikana se odehrává na internetu (např. prostřednictvím e-mailů, chatovacích aplikací jako je ICQ, Skype, v sociálních sítích, na videích umístěných na internetových portálech apod.) nebo prostřednictvím mobilního telefonu (SMS zprávami nebo nepříjemnými a obtěžujícími telefonáty). Pachatel často jedná anonymně, takže oběť netuší, od koho útoky pochází. Anonymita při kyberšikaně může mít různé podoby – od falešné identity, přes zmanipulování třetí osoby až po krádež internetové identity samotné oběti

Rysy kyberšikany

- ✓ Kyberšikana není omezena časem (lze ji provádět prakticky kdykoliv – i ve vyučování) ani místem (nemusí splňovat podmínku přímé šikany o současné přítomnosti oběti a agresora na stejném místě)
- ✓ Kyberšikana je dostupná mnohem širšímu publiku a ponížení je obětí prožíváno o to intenzivněji než u přímé šikany, kde je svědkem často jen několik spolužáků
- ✓ Obsah kyberšikany se šíří velmi rychle mezi další a další „publikum“
- ✓ Pachatel kyberšikany je anonymní a zpravidla bývá velmi obtížné ho vystopovat.
- ✓ Kyberšikana svou anonymní podstatou umožňuje komukoliv stát se agresorem – není výjimkou, že existuje souvislost mezi přímou šikanou a kyberšikanou, kde se role agresora a oběti obrátí.
- ✓ Vždy je třeba mít na paměti možnou neúmyslnost – pachatel činu vnímaného jakéhoho obětí jako kyberšikana nemusí svůj krok mýnit jako útok nebo může být z nedostatku informací zneužit třetí osobou – skutečným kyberagresorem

Nejčastější motivy kyberagresorů

Síla a moc – cílem je demonstrace moci a síly, tento typ agresora často potřebuje publikum, které jeho sílu ocení

Nuda – agresor ubližující pro zábavu, rozptýlení. Vlastní čin je často zdůvodňován prostým „protože je to legrace“

Trestání – cílem je napravit skutečnou nebo domnělou křivdu neadekvátními prostředky, „dát někomu lekci“

Frustrace – anonymní ubližování v tomto případě často kompenzuje vlastní frustraci (často jde o oběť přímé šikany)

Možnost – ubližování prostřednictvím ICT dochází jen proto, že je to možné, snadné, jednoduché a dostupné. Jde o zneužití širokých možností, které ICT nabízí.

Postupy při řešení kyberšikany

Řešení kyberšikany je komplikováno faktem, že často neexistují svědci, že oběť nemusí vždy poznat, že jde již o kyberšikanu. Faktem, že viník je jen velmi obtížně dohledatelný. Podmínkou účinné pomoci po technické stránce je úzká spolupráce s IT odborníkem. Vlastní řešení pak jde v podobných krocích jako řešení přímé šikany:

Zajistit ochranu oběti:

- ✓ Doporučit nereagování na útoky agresora, a to ani přímou odpověď ani prostřednictvím komentování útoku v odpovědi někomu jinému (například na diskuzních forech, v chatech apod.)
- ✓ Doporučit zcela ukončit jakoukoliv komunikaci s útočníkem
- ✓ Doporučit oběti blokadu útočníka (přes poskytovatele služby)
- ✓ Doporučit (je-li to pro oběť přijatelné) naprosté odtržení útočníka od možnosti realizovat další útok - tzn. Odhlásit se z profilu, změnit telefonní číslo, změnit mailovou adresu apod.
- ✓ Společně s obětí projít všechny možnosti/způsoby, kterými může být dále napadána (kde všude se ve virtuálním světě s agresorem setkává ...)

Zajistit případné důkazy:

- ✓ Domluvit se s obětí, aby nějaký čas pořizovala screenshoty
- ✓ Pokusit se od poskytovatele služby zajistit další důkazy

Vyšetřování (je-li k němu dostatek informací):

- ✓ Rozhovor s obětí, zjištění detailních informací o průběhu kyberšikany

- ✓ Rozhovor s případnými dalšími svědky (členy stejné diskuzní skupiny, chatovací místnosti apod.)
- ✓ Shromáždění dostupných důkazů a svědectví
- ✓ Rozhovor s agresorem (odděleně od oběti) – je-li znám
- ✓ Cílem rozhovoru je agresora s okamžitou platností zastavit
- ✓ Rozhovor s rodiči agresora a navazující výchovné/kázeňské opatření

Informovat rodiče oběti, je-li znám agresor, i rodiče agresora

- ✓ Pracovat s rodiči oběti průběžně, dát jim najevo, že škola situaci nebere na lehkou váhu
- ✓ Informovat rodiče oběti o zjištěních a závěrech školy
- ✓ Nabídnout pomoc a podporu oběti i rodičům – konzultace, odkaz na odbornou péči apod.

Společné vzdělávání a supervize

- ✓ Zajištění vzdělávání pedagogických pracovníků v akreditovaných kurzech k problematice šikanování. Vzdělávání se řídí § 10 vyhlášky č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systémem pedagogických pracovníků, ve znění vyhlášky č. 412/2006 Sb
- ✓ Zajištění, v souladu s pracovním řádem, dohledu pedagogických pracovníků nad žáky zejména ve škole před vyučováním, o přestávkách mezi vyučovacími hodinami, mezi dopoledním a odpoledním vyučováním. Především v prostorách, kde k šikanování již došlo nebo kde by k němu mohlo docházet.
- ✓ Zajistit, aby žáci i pedagogičtí pracovníci byli seznámeni s negativními důsledky šikanování, a to jak pro jeho oběti a pachatele, tak i pro celý třídní (školní) kolektiv. Za zvlášť nebezpečnou je třeba považovat tendenci podceňovat počáteční projevy šikanování.
- ✓ Průběžné doplňování školní knihovny o literaturu z oblasti problematiky násilného chování a šikanování
- ✓ Pedagogičtí pracovníci vedou důsledně a systematicky žáky a studenty k osvojování norem mezilidských vztahů založených na demokratických principech, respektujících identitu a individualitu žáka. Pomáhají rozvíjet

pozitivní mezilidské vztahy a úctu k životu druhého člověka. Všichni pedagogičtí pracovníci by měli vnímat vztahy mezi žáky a atmosféru v třídních kolektivech, kde působí, jako nedílnou a velmi důležitou součást své práce. Důležité aktivity školy nelze spojovat jen s určitým vyučovacím předmětem nebo skupinou předmětů. Vztahy a chování pedagogických i nepedagogických pracovníků vůči sobě a vůči žákům, ovlivňují chování žáků.

- ✓ Ve školním řádu budou jasně stanovena pravidla chování včetně sankcí za jejich porušení.

✓

Užší realizační tým:

Třídní učitel/ka, metodik prevence, výchovná poradkyně, vedení školy.

Vytipování rizikových míst, jejich průběžné sledování a přijetí opatření ke snížení rizik:

- ✓ Chodby v areálu celé školy, WC, chodba ke školní jídelně, chodby „za rohem“, zavřené dveře tříd během přestávky, šatny.

Prevence ve výuce:

S třídními kolektivy se pracuje na rozvoji pozitivních mezilidských vztahů. Za jejich rozvoj odpovídají především třídní učitelé, kteří dle možností a konkrétní situace ve třídách najdou odpovídající organizační formy (třídnické hodiny, výuka v jednotlivých předmětech, lyžařský kurz, exkurze, výlety, projektové dny).

Žáci vědí, co je a co není šikana a jak se zachovat, když se v jejich blízkosti objeví. Třídní učitelé se zaměřují na činnosti rozvíjející pozitivní vztahy a provádějí zpětnou vazbu uplynulého období s rozbohem. Žáci jsou seznamováni s následujícími tématy a jsou u nich rozvíjeny tyto dovednosti:

- ✓ Co je a co není šikana.
- ✓ Co je a co není „bonzování“.
- ✓ Jakým způsobem se zastat oběti.
- ✓ Jak vhodným způsobem vyhledat pomoc dospělého.

Všichni učitelé vnímají důležitost vytváření bezpečného prostředí. Kromě práce ve svém předmětu se soustředí na rozvoj pozitivních vztahů. Umožňují rozvoj spolupráce i zpětnou vazbu. Žáci by měli znát a umět pracovat v komunitním

kruhu, při skupinové práci, vyjadřovat se slušně a otevřeně při zpětné vazbě atd. Pracujeme s pravidly tříd a dynamikou třídního kolektivu. Učitelé se snaží vyhnout technikám a metodám, které neúčelně vytvářejí či zvyšují napětí a následně vytvářejí potřebu uvolnit (vybít si) negativní energii např.:

- ✓ veřejné vyhlašování výsledků písemných prací
- ✓ srovnávání jednotlivých žáků a tříd
- ✓ ironizování, zesměšňování
- ✓ nenaplněné hrozby, častý křik
- ✓ nehlášené písemné práce
- ✓ vytváření stresového prostředí při učení

Prevence ve školním životě mimo vyučování

Jedná se především o prevenci o přestávkách. Dozory musí se zvýšenou intenzitou sledovat riziková místa.

Spolupráce školy s rodiči žáků

Škola se snaží systémově spolupracovat s rodiči těmito prostředky:
Vzájemné informování:

- ze strany školy v případě, že se šikana objeví
- ze strany rodičů v případě, že zpozorují nějaký problém
- spolupráce při řešení problémů

Pokud rodiče informují školu o podezření na šikanování, je za odborné vyšetření záležitosti zodpovědný ředitel školy. Při nápravě šikanování je potřebná spolupráce vedení školy nebo školského zařízení, školního metodika prevence, výchovného poradce a dalších pedagogických pracovníků, jak s rodinou oběti, tak i s rodinou agresora. Při jednání s rodiči dbají pedagogičtí pracovníci na taktní přístup a zejména na zachování důvěrnosti informací. Je nutné předem informovat rodiče o tom, co dělat v případě, když se dozvědí o šikanování.

Spolupráce se specializovanými institucemi

- ✓ Při předcházení případům šikany a při jejich řešení je důležitá spolupráce vedení školy, školního metodika prevence, výchovného poradce nebo zástupce školy s dalšími institucemi a orgány. Zejména:

- v resortu školství – s pedagogicko-psychologickou poradnou KH -, středisky výchovné péče, speciálně pedagogickými centry,
 - v resortu zdravotnictví – s pediatrií a odbornými lékaři, dětskými psychology, psychiatry a zařízeními, která poskytují odbornou poradenskou a terapeutickou péči, včetně individuální a rodinné terapie,
 - v resortu sociální péče – s Odborem vnějších vztahů – oddělení sociálních věcí a zdravotnictví Čáslav, s oddělením sociální prevence (možnost vstupovat do každého šetření, jednat s dalšími zainteresovanými stranami, s rodinou)
- ✓ Dojde-li k závažnějšímu případu šikanování nebo při podezření, že šikanování naplnilo skutkovou podstatu trestného činu (provinění), ředitel školy nebo školského zařízení oznámí tuto skutečnost Policii ČR.
 - ✓ Ředitel školy oznámí orgánu sociálně právní ochrany dítěte skutečnosti, které ohrožují bezpečí a zdraví žáka. Pokud žák spáchá trestný čin (provinění), popř. opakovaně páchá přestupky, ředitel školy zahájí spolupráci s orgány sociálně právní ochrany dítěte bez zbytečného odkladu.

Metody řešení šikanování

Odhalení šikany bývá někdy velmi obtížné i pro zkušeného pedagoga. Nejzávažnější negativní roli při jejím zjišťování hraje strach, a to nejen strach obětí, ale i pachatelů a dalších účastníků. Strach vytváří obvykle prostředí „solidarity“ agresorů i postižených. Účinné a bezpečné vyšetření šikany vychází z kvalifikovaného odhadu stadia a formy šikanování. Existuje rozdíl mezi vyšetřováním počátečních a pokročilých stádií šikanování. Popis jednotlivých stádií šikanování:

Počáteční stádium

✓ *Jak se oběti chovají a jak odpovídají?*

Poměrně otevřeně mluví o tom, co se jim stalo a kdo je šikanoval. Je patrná ustrašenost, nechťejí prozradit, kdo jim ublížil. Někdy zdůvodňují své zranění bizarním způsobem.

✓ *Jak svědkové spolupracují?*

Vyjadřují nesouhlas se šikanováním a bez většího strachu vypovídají. Odmítají vypovídat, tvrdí, že nic neviděli a neslyšeli. Občas přiznávají, že nesmějí nic říct, protože by měli peklo. Případné výpovědi působí podezřele.

✓ *Jak se svědkové vztahují k podezřelým agresorům?*

Násilí nepopírají a vyjadřují vůči němu své výhrady. Násilí bagatelizují nebo ho popírají.

✓ *Jak se o konkrétním násilí vyjadřují ostatní členové skupiny?*

Projevují soucit s obětí a porozumění neférovosti ubližování silných slabým. Oběť je kritizována a znevažována. Často je obviněna, že si to vlastně způsobila sama.

✓ *Jak se členové skupiny vztahují k trpící nebo zraněné oběti?*

Agresoři nejsou vnímáni jednoznačně pozitivně, ale diferencovaně, jejich okolí se to nebojí vyjádřit. Oceňují, chválí a brání agresory, popř. pro ně hledají polehčující okolnosti.

✓ *Jaká je atmosféra ve skupině?*

Malá soudržnost, nespolupráce, omezená svoboda projevu a názoru. Atmosféra je však ještě „živá“. Těžká atmosféra strachu, napětí a nesvobody. „Špatně se tu dýchá.“

Krizový scénář pro řešení počátečního stádia šikanování

Postup při objevení problému (informací od rodičů, žáků, vlastním pozorováním):

nahlášení TU – ŠMP + VP – zvolí strategii řešení, CHRAŇTE ZDROJ INFORMACÍ!!

1. krok - Odhad stádia šikanování - informovat ŠMP, VP, (popř. TU), velmi důležité je určit, jestli daný problém vyřeším (počáteční stádium) anebo jestli už problematika patří odborníkům (pokročilé stádium, neobvyklá forma šikanování - lynč)

4 kritéria:

- a) způsob chování a vypovídání obětí a svědků. Pokud jsou otevření, ochotní pomoci a nesouhlasí se špatným chováním – počáteční stádium
- b) závažnost a četnost agresivních projevů
- c) čas – jak dlouho šikanování trvá
- d) počet agresorů a obětí.

Oznámení vedení školy, nástin řešení a vymezení rolí (kdo, co bude dělat – stanovit jednotný postup)

2. krok - Rozhovor s informátory a obětí provádí ŠMP + VP

rozhovor s informátory (rodič, kamarád, kolega – kdokoliv kdo na problém upozorní), nereagovat obranně, nezpochybňovat, důležité je chránit zdroj a obsah informací, dostanu-li signál od kohokoli – začnu třídu pozorovat (přímé varovné signály – ověřování informací), důležitá je empatie – nedávat rady, jen vnímat i jakoukoli „scifi“ výpověď, VŽDY ověřit, po odchodu informátora si vše zapsat

rozhovor s obětí - rozhovor musí být proveden tak, aby o něm ostatní nevěděli – možná pomsta agresorů, nereagovat obranně, nezpochybňovat, empatie, otevřenost, nedávat rady, jen vnímat i jakoukoli „scifi“ výpověď ověřit, neslibovat něco, co nemůžu splnit, důležité je vše si zapsat pro další potřebu

3. krok - Nalezení vhodných svědků ŠMP, VP, TU

spolupráce s informátory a oběťmi – vytipování svědků, důležití jsou žáci, kteří sympatizují s obětí (sympatie x nesympatie oběti), nevybíráme si podle svých sympatií a podle jejich chování, výslech svědků nejlépe mezi čtyřma očima (např. po vyučování, požádat o odnesení pomůcek do kabinetu), aby ostatní nevěděli (ochrana oběti)

4. krok – Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky - rozhovory individuálně, nesmí se konfrontovat oběti s agresorem, ani jejich zákonní zástupci – přecházení konfliktu, konfrontace svědků - pouze při protichůdných informacích, OPATRNĚ!

5. krok – Ochrana oběti - zvýšená pozornost ve školním klimatu (třídním), zpřísnit dozory (ošetřit pohyb žáků na záchodech, cestě do školy) a časté nahlížení do třídy o přestávce (nenápadně), po dobu šetření je možné se souhlasem vedení nechat oběť doma, doporučit rodičům odborníka v PPP, či v jiné instituci zabývající se touto problematikou, praktický lékař.

6. krok – Rozhovor s agresory, případně konfrontace mezi nimi - nutnost poskládané mozaiky informací, (důkazy, musím mít jistotu o tom, co se ve třídě děje – vztahy), konfrontace A – A (při rozporuplnosti informací – opět max. 2)

7. krok- linie Agresor – výchovná komise - za účasti vedení školy + metodik prevence + výchovný poradce + třídní učitel + rodič + odborník = seznámení s problémem (postihy agresorů – odkaz na Metodický pokyn MŠMT k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení, čl. 5 – výchovná opatření)

Nástin struktury výchovné komise:

-Úvod, přivítání – vedení školy

-Seznámení rodičů s problémem, který jsme zjistili – projevy chování u jednotlivého, konkrétního dítěte (agresora) – vedení školy, popř. řešitel problému (ŠMP, VP, TU)

-Jaký postoj zaujímá škola k těmto nevhodným a nežádoucím projevům chování – vedení školy

-Vyjádření zákonných zástupců

-Možná navrhovaná řešení ze strany zákonných zástupců, (možnosti řešení pro nápravu chování u svého dítěte (agresora), aby se situace zlepšila, možnost spolupráce se školou).

-Seznámení rodičů s konkrétními možnými řešeními, které navrhuje škola – vedení školy

-Domluvit se na časovém horizontu (z hlediska nápravy chování agresora) - TU

-Zpětná kontrola (zda se situace zklidnila) - TU

-Nezapomenout upozornit rodiče na další výchovná opatření, pokud tato přijatá opatření nepomohou - vedení školy

-Zákonní zástupci jednotlivých žáků (agresorů) by měli být zváni na jednání ve škole písemnou formou a mezi jednotlivými jednáními se zákonnými zástupci by měla být časová prodleva.

-Z tohoto jednání by měl být proveden zápis, který obsahuje (datum, struktura, závěr (na čem jsme se dohodli) podpisy všech zúčastněných, souhlas rodiče, že byl s celou záležitostí seznámen a s navrhovanými řešeními souhlasí.

8. krok – Linie Oběť: rozhovor se zákonnými zástupci obětí – TU, ŠMP, VP (popř. vedení školy) - jiný den než výchovná komise, individuální setkání

-sdělení zákonným zástupcům, co jsme v dané věci zjistili (závěry zjištění, domluva na dalších opatřeních)

-časový horizont pro sledování situace (14 dní informace o situaci – rodinné a školní klima)

9. krok – Práce s celou třídou - uzavření celé záležitosti vedením školy ve třídě (VP, ŠMP, TU)

-nastavení pravidel – charta třídy (nutno dodržovat všichni!) TU + ŠMP a informování pedagogického sboru, třídu neustále sledovat

-ozdravění třídy je dlouhodobý proces, při nezastavení problematiky šikanování kontaktovat ŠMP, VP (přivolání pomoci – instituce zabývající se touto problematikou)

-Prevence – kamarádské vztahy a bezpečné klima.

Krizový scénář při zjištění pokročilé šikany (3. – 5. stádium)

1) Odhad závažnosti onemocnění

✓ chování, spolupráce, vztahy, celková atmosféra

-dusná atmosféra, strach, napětí, nesvoboda; souhlas s jednáním a normami agresorů, obviňování oběti, bagatelizace nebo popírání násilí, nespolupráce svědků, popírání, odmítání vypovídat ze strachu z následků, ustrašenost oběti, popírání násilí, sebeobviňování)

✓ závažnost a četnost agresivních projevů

-brutální projevy výsledkem delšího vývoje šikanování, i psychické formy psychoteroru

✓ doba, po kterou šikanování probíhá - z výpovědí – déle než tři měsíce – rozvinutější forma)

✓ počet obětí a agresorů

-větší počet A i O – náznak nastolení destruktivních skupinových norem)

Při odhadu závažnějších forem a stádí šikanování je závazný krizový plán, který upravuje:

- způsob ochrany oběti/-í
- povinnosti pedagogických pracovníků a jejich jednotný postup
- žádost o vstup specializovaného servisního zařízení
- zajištění součinnosti – technické a organizační podmínky, případně personální zajištění a koordinace informačních toků
- opatření – školní řád, klasifikační řád, pracovní řád, příp. podle § OZ, § TZ
- způsob další práce se třídou, s jednotlivými aktéry

2) Strategie vyšetřování

✓ zajištění bezpečí oběti, příp. informátora

✓ zvýšení pedagogického dozoru na rizikových místech, v rizikových situacích

✓ chránit a zabránit prozrazení informátora

✓ rozhovor s informátory, obětí – dokumentace poskytnutých prvotních údajů, důkazů

- ✓ kontaktování externího servisního zařízení – odborník na vyšetřování šikany, policie
- ✓ poskytnutí dosavadních dostupných informací, zajištění organizačních podmínek, vyšetřování – místnost, součinnost)

3) Závěry vyšetřování

- ✓ součinnost s dalšími subjekty – kompetenční mapa (co, kdo, kdy a jak)
- ✓ zajištění ochrany oběti, resp. informátora (pravidelná setkání, telefonický kontakt, zajištění odborné péče, cílené sledování oběti, docházky, stanovení ochránců oběti)
- ✓ prokázání a usvědčení agresorů, přiznání
- ✓ jednání výchovné komise (viz scénář zasedání výchovné komise) - realizace opatření
- ✓ oznámení o potrestání agresorů před celou třídou – vyjádření stanoviska a postoje školy
- ✓ léčba skupiny - intervenční program ve spolupráci s odborníky, restrukturalizace třídy nejčastěji rozbití stávající skupiny
 - vždy vyloučit ze skupiny jádro agresorů
 - sestavit nově konstelaci žáků – pozitivní tendence, přítomnost „hvězdy“
 - realizace vnějšího nátlaku – kázeňská opatření, výchovná opatření
 - spolupráce se servisními zařízeními

Výchovná opatření

- ✓ Doporučuje se dále pracovat s agresorem (jeho náhled na vlastní chování, motivy, rodinné prostředí). V případě potřeby mu zprostředkovat péči pedagogicko-psychologické poradny, střediska výchovné péče nebo jiných odborníků – klinických psychologů, psychoterapeutů nebo psychiatrů.
- ✓ Pro potrestání agresorů lze užít i následující běžná výchovná opatření:
 - Napomenutí a důtka třídního učitele, důtka ředitele
 - Snížení známky z chování
 - Podmínečné vyloučení
 - Vyloučení ze školy

- ✓ Pro nápravu situace ve skupině je potřeba pracovat s celým třídním kolektivem. Je nezbytné vypořádat se i s traumaty těch, kteří přihlíželi, ale nezasáhli (mlčící většina).
- ✓ V mimořádných případech se užijí další opatření:
 - Ředitel školy doporučí rodičům dobrovolné umístění dítěte do pobytového oddělení SVP, případně doporučí realizovat dobrovolný diagnostický pobyt žáka v místně příslušném diagnostickém ústavu.
 - Ředitel školy podá návrh orgánu sociálně právní ochrany dítěte k zahájení práce s rodinou, případně k zahájení řízení o nařízení předběžného opatření či ústavní výchovy s následným umístěním v diagnostickém ústavu.

Příklady nepřímých a přímých znaků šikanování

Nepřímé (varovné) znaky šikanování mohou být např.:

- ✓ Žák je o přestávkách často osamocený, ostatní o něj nejeví zájem, nemá kamarády.
- ✓ Při týmových sportech bývá jedinec volen do mužstva mezi posledními.
- ✓ O přestávkách vyhledává blízkost učitelů.
- ✓ Má-li žák promluvit před třídou, je nejistý, ustrašený.
- ✓ Působí smutně, nešťastně, stísněně, mívá blízko k pláči.
- ✓ Stává se uzavřeným.
- ✓ Jeho školní prospěch se někdy náhle a nevysvětlitelně zhoršuje.
- ✓ Jeho věci jsou poškozené nebo znečištěné, případně rozházené.
- ✓ Zašpiněný nebo poškozený oděv.
- ✓ Stále postrádá nějaké své věci.
- ✓ Odmítá vysvětlit poškození a ztráty věcí nebo používá nepravděpodobné výmluvy.
- ✓ Mění svoji pravidelnou cestu do školy a ze školy.
- ✓ Začíná vyhledávat důvody pro absenci ve škole.
- ✓ Odřeniny, modřiny, škrábance nebo řezné rány, které nedovede uspokojivě vysvětlit.
- ✓ Je třeba věnovat pozornost žákům nově zařazeným do třídy, neboť přizpůsobovací konflikty nejsou vzácností

Přímé znaky šikanování mohou být např.:

- ✓ Posměšné poznámky na adresu žáka, pokořující přezdívka, nadávky, ponižování, hrubé žerty na jeho účet. Rozhodujícím kritériem je, do jaké míry je daný žák konkrétní přezdívkou nebo "legrací" zranitelný.
- ✓ Kritika žáka, výtky na jeho adresu, zejména pronášené nepřátelským až nenávisným, nebo pohrdavým tónem.
- ✓ Nátlak na žáka, aby dával věcné nebo peněžní dary šikanujícímu nebo za něj platil.
- ✓ Příkazy, které žák dostává od jiných spolužáků, zejména pronášené panovačným tónem, a skutečnost, že se jim podřizuje.
- ✓ Nátlak na žáka k vykonávání nemorálních až trestných činů či k spoluúčasti na nich.
- ✓ Honění, strkání, šťouchání, rány, kopání, které třeba nejsou zvláště silné, ale je nápadné, že je oběť neoplácí.
- ✓ Rvačky, v nichž jeden z účastníků je zřetelně slabší a snaží se uniknout.

Rodiče žáků se doporučuje upozornit zejména na to, aby si všímali těchto možných příznaků šikanování:

- ✓ Za dítětem nepřicházejí domů spolužáci nebo jiní kamarádi.
- ✓ Dítě nemá kamaráda, s nímž by trávil volný čas, s nímž by si telefonovalo apod.
- ✓ Dítě není zváno na návštěvu k jiným dětem.
- ✓ Nechuť jít ráno do školy (zvláště když dříve mělo dítě školu rádo). Dítě odkládá odchod z domova, případně je na něm možno při bedlivější pozornosti pozorovat strach. Ztráta chuti k jídlu.
- ✓ Dítě nechodí do školy a ze školy nejkratší cestou, případně střídá různé cesty, prosí o dovoz či odvoz autem.
- ✓ Dítě chodí domů ze školy hladové (agresoři mu berou svačinu nebo peníze na svačinu).
- ✓ Usíná s pláčem, má neklidný spánek, křičí ze snu, např. "Nechte mě!"
- ✓ Dítě ztrácí zájem o učení a schopnost soustředit se na ně.
- ✓ Dítě bývá doma smutné či apatické nebo se objeví výkyvy nálad, zmínky o možné sebevraždě. Odmítá svěřit se s tím, co je trápí.
- ✓ Dítě žádá o peníze, přičemž udává nevěrohodné důvody (například opakovaně říká, že je ztratilo), případně doma krade peníze.
- ✓ Dítě nápadně často hlásí ztrátu osobních věcí.

- ✓ Dítě je neobvykle, nečekaně agresivní k sourozencům nebo jiným dětem, možná projevuje i zlobu vůči rodičům.
- ✓ Dítě si stěžuje na neurčité bolesti břicha nebo hlavy, možná ráno zvrací, snaží se zůstat doma. Své zdravotní obtíže může přehánět, případně i simulovat (manipulace s teploměrem apod.)
- ✓ Dítě se vyhýbá docházce do školy.
- ✓ Dítě se zdržuje doma víc, než mělo ve zvyku.

Stadia šikanování

První stadium se v podstatě odehrává v jakékoliv skupině. Všude je někdo neoblíbený nebo nevlivný, na jehož úkor je prima si dělat „legrácky“. Pak to ale jde dál, skupina si najde jakéhosi otloukánka. Třetí stadium už je klíčové. Vydělí se jádro útočníků a systematicky začne šikanovat nejvhodnější oběti. Do této chvíle lze věci jasně řešit. Následně ale dojde k bodu zlomu, kdy se šikanování stane nepsaným zákonem i pro opravdu slušné děti a celá skupina se stává krutou. V pátém stadiu – totalitě – se stane šikanování skupinovým programem.

Michal Kolář

První stadium: Zrod ostrakismu

Jde o mírné, převážně psychické formy násilí, kdy se okrajový člen skupiny necítí dobře. Je neoblíben a není uznáván. Ostatní ho více či méně odmítají, nebaví se s ním, pomlouvají ho, spřádají proti němu intriky, dělají na jeho účet „drobné“ legrácky apod. Tato situace je již zárodečnou podobou šikanování a obsahuje riziko dalšího negativního vývoje.

Druhé stadium: Fyzická agrese a přitvrzování manipulace

V zátěžových situacích, kdy ve skupině stoupá napětí, začnou ostrakizovaní žáci sloužit jako hromosvod. Spolužáci si na nich odreagovávají nepříjemné pocity například z očekávané těžké písemné práce, z konfliktu s učitelem nebo prostě jen z toho, že chození do školy je obtěžuje. Manipulace se přitvrzuje a objevuje se zprvu ponejvíce subtilní fyzická agrese.

Třetí stadium (klíčový moment): Vytvoření jádra

Vytváří se skupina agresorů, úderné jádro. Tito šířitelé „viru“ začnou spolupracovat a systematicky, nikoliv již pouze náhodně, šikanovat nejvhodnější

oběti. V počátku se stávají jejich oběťmi ti, kteří jsou už osvědčeným objektem ostrakizování. Jde o žáky, kteří jsou v hierarchii nejnižší, tedy ti „slabí“.

Čtvrté stadium: Většina přijímá normy

Normy agresorů jsou přijaty většinou a stanou se nepsaným zákonem. V této době získává neformální tlak ke konformitě novou dynamiku a málokdo se mu dokáže postavit. U členů „virem“ přemožené skupiny dochází k vytvoření jakési alternativní identity, která je zcela poplatná vůdcům. I mírní a ukáznění žáci se začnou chovat krutě – aktivně se účastní týrání spolužáka a prožívají při tom uspokojení.

Páté stadium: Totalita neboli dokonalá šikana

Násilí jako normu přijímají všichni členové třídy. Šikanování se stává skupinovým programem. Obrazně řečeno nastává éra „vykořisťování“. Žáci jsou rozděleni na dvě sorty lidí, které jsem pro přehlednost označil jako „otrokáře“ a „otroky“. Jedni mají všechna práva, ti druzí nemají práva žádná.

(Stadia šikanování podle Michala Koláře, 1990, 1996, 1997, 2000 aj.)

Závěr

- ✓ Kontrolou provádění je statutárním orgánem školy pověřen: Metodik prevence rizikového chování Mgr. Bc. Pavla Havelková
- ✓ Zaměstnanci školy byli s tímto plánem seznámeni na pedagogické radě.
- ✓ Rodiče jsou seznámeni se školním Programem proti šikanování
 - a) s odkazem na www stránky školy
 - b) na třídních schůzkách
 - c) kdykoliv na požádání rodiče

Seznam zainteresovaných organizací a institucí

- ✓ Pedagogicko-psychologická poradna Kutná Hora 731 417 146
- ✓ Policie ČR - Obvodní oddělení Čáslav
- ✓ Odborem vnějších vztahů – oddělení sociálních věcí a zdravotnictví Čáslav, Městský úřad Čáslav
- ✓ Užitečné internetové adresy pro prevenci rizikového chování:
<http://crdm.adam.cz/> - stránky České rady dětí a mládeže
<http://sikana.org/> - Občanské sdružení proti šikanování

<http://minimalizacesikany.cz> – informační portál o šikaně na školách

www.odyssea.cz – Osobnostní a sociální výchova - vzdělávací programy pro učitele a žáky

<http://www.extc.cz/> - on-line poradna zaměřená na českou taneční scénu a problematiku psychotropních látek

<http://www.drogovaporadna.cz/> - on-line poradna zaměřená na drogovou problematiku obecně

<http://www.drogy-info.cz/> - Národní monitorovací středisko pro drogy a drogové závislosti

<http://www.icm.uh.cz/str/socialnepatologickejevy/> - informační centrum pro mládež

www.msmt.cz - Metodické pokyny, metodická doporučení

www.prevence-info.cz – Informace o sociálně nežádoucím a rizikovém chování, o prevenci, o možnostech řešení apod.

www.saferinternet.cz – Informace na téma kyberšikana, ochrana osobních údajů aj. V sekci „Ke stažení“ jsou k nalezení výsledky výzkumu chování dětí na internetu.

www.bezpecne-online.cz – Stránky pro „náctileté“, rodiče a pedagogy s informacemi o bezpečném používání internetu, prevenci a řešení kyberšikany, výukové materiály

www.protisikane.cz – Informace o šikaně a kyberšikaně, jejich projevech, tipy pro rodiče.

<http://prvok.upol.cz> – Centrum prevence rizikové virtuální komunikace UPOL, v sekci „Výzkum“ k nalezení výsledky výzkumného šetření Kyberšikana u českých dětí.

www.e-nebezpeci.cz – Informace pro pedagogy

www.e-bezpeci.cz – Prevence rizikového chování na internetu

15. Školní poradenské pracoviště

Poradenské služby na škole poskytují: výchovný poradce, metodik prevence rizikového chování, kariérový poradce, školní psycholog, třídní učitelé a asistent pedagoga. Ve školním roce 2017/2018 nastoupila na mateřskou

dovolenou metodička prevence Mgr. M. Jaňáková, její funkci dočasně vykonává výchovná poradkyně Mgr. Bc. Pavla Havelková.

Konzultační hodiny metodičky prevence a výchovné poradkyně probíhají v kabinetě 41, který zároveň slouží i školní psycholožce.

16. Zákoné předpisy pro oblast prevence sociálně patologických jevů

16.1 MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

- **Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů**
- Vyhláška č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky, ve znění pozdějších předpisů
- Vyhláška č. 72/2005 Sb., o poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních
- Vyhláška č. 263/2007 Sb., kterou se stanoví pracovní řád pro zaměstnance škol a školských zařízení zřízených Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, krajem, obcí nebo dobrovolným svazkem obcí
- Vyhláška č. 74/2005 Sb., o zájmovém vzdělávání
- Vyhláška č. 15/2005 Sb., kterou se stanoví náležitosti dlouhodobých záměrů, výročních zpráv a vlastního hodnocení školy
- **Zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů**
- Vyhláška č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků
- Vyhláška č. 263/2007 Sb., kterou se stanoví pracovní řád pro zaměstnance škol a školských zařízení zřízených Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy, krajem, obcí nebo dobrovolným svazkem obcí
- **Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů**

- Vyhláška č. 458/2005 Sb., kterou se upravují podrobnosti o organizaci výchovně vzdělávací péče ve střediscích výchovné péče
- Vyhláška 438/2006 Sb., kterou se upravují podrobnosti výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních

Vnitroresortní předpisy a dokumenty

- Metodický pokyn MŠMT k výchově proti projevům rasismu, xenofobie a intolerance, č.j.: 14 423/1999-22 (Věstník MŠMT sešit 5/1999)
- Pedagogové proti drogám - Program preventivních aktivit uplatňovaných ve školách a školských zařízeních (MŠMT 1999)
- Metodický pokyn ministra školství, mládeže a tělovýchovy k prevenci a řešení šikanování mezi žáky škol a školských zařízení č.j.: 28 275/2000-22 (Věstník MŠMT sešit 1/2001)
- Školní preventivní program pro mateřské a základní školy a školská zařízení (MŠMT 2001)
- Metodický pokyn k jednotnému postupu při uvolňování a omlouvání žáků z vyučování, prevenci a postihu záškoláctví č.j.: 10194/2002-14 (Věstník MŠMT sešit 3/2002)
- Volný čas a prevence u dětí a mládeže (MŠMT 2002)
- Evaluace a diagnostika preventivních programů (MŠMT 2002)
- Informace pro odbory školství krajských úřadů, předškolní zařízení, školy a školská zařízení
- Spolupráce předškolních zařízení, škol a školských zařízení s Policií ČR při prevenci a při vyšetřování kriminality dětí a mládeže a kriminality na dětech a mládeži páchané, č.j.: 25 884/2003-24 (Věstník MŠMT sešit 11/2003)
- Pravidla pro rodiče a děti k bezpečnějšímu užívání internetu, č.j.: 11691/2004-24
(Věstník MŠMT sešit 6/20004)
- Strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti resortu školství, mládeže a tělovýchovy na období 2005-2008, č.j.: 10 844/2005-24
- Metodický pokyn k zajištění bezpečnosti ochrany zdraví dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních zřizovaných MŠMT, č.j. 37 014/2005 (Věstník MŠMT sešit 2/2006)

- Metodický pokyn k primární prevenci sociálně patologických jevů u dětí, žáků a studentů ve školách a školských zařízeních, č.j. 20 006/2007-51 (Věstník MŠMT sešit 11/2007)

16.2 MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ

- **Zákon č. 379/2005 Sb., o opatřeních k ochraně před škodami působenými tabákovými výrobky, alkoholem a jinými toxikomaniemi a o změně souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů**
- **Zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů**

16.3 MINISTERSTVO FINANČÍ

- **Zákon č. 218/2000 Sb., o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů (rozpočtová pravidla), ve znění pozdějších předpisů**
- **Zákon č. 143/1992 Sb., o platu a odměně za pracovní pohotovost v rozpočtových a v některých dalších organizacích a orgánech, ve znění pozdějších předpisů**
- **Zákon č. 202/1990 Sb., o loteriích a podobných hrách, ve znění pozdějších předpisů**

16.4 MINISTERSTVO SPRAVEDLNOSTI

- **Trestní zákon č. 140/1961 Sb., ve znění pozdějších předpisů**
- **Nařízení vlády č.114/1999 Sb., kterým se pro účely trestního zákona stanoví, co se považuje za jedy, nakažlivé choroby a škůdce**
- **Zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů**
- **Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů**

16.5 MINISTERSTVO VNITRA

- **Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů**
- **Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů**
- **Zákon č. 129/2000 Sb., o krajích ve znění pozdějších předpisů**
- **Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení), ve znění pozdějších předpisů**

16.6 MINISTERSTVO PRÁCE A SOCIÁLNÍCH VĚCÍ

- **Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů**
- **Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů**
- **Zákoník práce č. 262/2006 Sb., ve znění pozdějších předpisů**
- **Nařízení vlády č. 469/2002 Sb., kterým se stanoví katalog prací a kvalifikační předpoklady a kterým se mění nařízení vlády o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě, ve znění pozdějších předpisů**
- **Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu ve znění pozdějších předpisů**
- **Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře ve znění pozdějších předpisů**
- **Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách ve znění pozdějších předpisů**
- **Usnesení č. 2/1993 Sb., Předsednictva České národní rady o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součást ústavního pořádku ČR, ve znění pozdějších předpisů**

17. Seznam dostupné literatury a videotéka

Brožury:

- ❖ **Presl, J.: My, drogy a Evropa, Medea Kultur**
- ❖ **Mládež, společnost a stát – drogy, Institut dětí a mládeže, 1994**
- ❖ **Drogy - poznej svého nepřítele, VZP ČR, 2004**

- ❖ Nešpor, K.: Romantické období končí, Sportpropag, 1995
- ❖ Nešpor, K.: Tajná zpráva z planety X-III, Sportpropag, 1994
- ❖ Rosenbaum, M.: Bezpečnost především – realistický přístup k dospívajícím a drogám, 2006
- ❖ Kouření a alkohol, VZP ČR, 2008
- ❖ Likvidační životní styl, VZP ČR
- ❖ Drogy – mýty a realita, VZP ČR, 2006

Knihy:

- ❖ Marhounová, J.: Alkoholici, feťáci a gambleři, Empatie, 1995
- ❖ Němec, J.: Prevence zneužívání návykových látek, Poly, 1996
- ❖ Nešpor, K.: Alkohol, drogy a vaše děti, Sportpropag, 1993
- ❖ Nešpor, K.: Fit in 2001 plus, Besip, 1996
- ❖ Nešpor, K.: Jak překonat problém s hazardní hrou, Sportpropag, 1996
- ❖ Nešpor, K.: Jak přestat brát drogy, Sportpropag, 1997
- ❖ Nešpor, K.: Prevence problémů působených návyk. látkami na školách, Besip, 1994
- ❖ Nešpor, K.: Týká se to i mne?, Sportpropag, 1992
- ❖ Nešpor, K.: Zásady efektivní primární prevence, Sportpropag, 1999
- ❖ Presl, J.: Drogová závislost, Maxdorf, 1995
- ❖ Rettová, V.: Droga účty neskládá, Montanex, 1998
- ❖ Skála, J.: ...až na dno?, Avicenum, 1988
- ❖ Šedivý, V.: Lidé, alkohol, drogy, Naše vojsko, 1988

Videonahrávky:

- ❖ Kouření není moderní, Komenium, 1990
- ❖ Pozor: droga C₂H₅OH, Komenium, 1990
- ❖ Vzlety a pády, Komenium, 1990
- ❖ Oči hadů I.díl, Artemis, 1995
- ❖ Oči hadů II.díl, Artemis, 1995
- ❖ Oči hadů III.díl, Artemis, 1995
- ❖ Ještě něco o drogách..., Signum-D, 1995
- ❖ Od dospívání k dospělosti, Komenium, 1989
- ❖ Abeceda lidské sexuality 7.-9.díl
- ❖ Abeceda lidské sexuality 12.-15.díl

- ❖ Láska je láska aneb Moderní encyklopedie lidské sexuality, Artemis, 1994
- ❖ Drogová problematika, Sexuální výchova, VZP ČR, 1999
- ❖ Co je třeba vědět o sexu, Hrozba zvaná AIDS
- ❖ Řekni drogám NE! (Hra o život, Drogy-problém všech, Nemoc, zdraví), VZP ČR, 2002
- ❖ Řekni drogám NE! (Nejlepší droga je sport, Narozen na droze..), VZP ČR, 2004
- ❖ Řekni drogám NE! (Drogy, choroby, Legální drogy, Kouřím. Piju.) VZP ČR, 2007
- ❖ Pravda o drogách – 16 videoklipů, DrugFreeWorld.org 2009